

НОВІТНІ РИЗИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ

Федорович Богдан Іванович

аспірант,

Національний університет «Львівська політехніка»

Розвиток глобального фінансового ринку упродовж останніх років стимулює впровадження нових фінансових технологій, розвиток цифрових фінансових інструментів, проте одним із негативних наслідків цих процесів є розширення транскордонної фінансової злочинності. У час, коли споживачі фінансових послуг у всьому світі користуються перевагами глобальної фінансової системи, злочинці використовують цю складну мережу для переміщення коштів незаконного походження через кордони та уникнення відповідальності за здобуті кримінальним шляхом від статки, отримані, зокрема, від корупції, наркоторгівлі, торгівлі зброєю і людьми, чи ухилення від сплати податків. Обсяги таких грошових потоків на сьогодні залишаються значними, а отже власники тіньових капіталів формують попит на послуги з легалізації, що в свою чергу зумовлює зростання чисельності фінансових злочинців. Це суттєво підвищує ризики для фінансових установ бути залученими до реалізації різноманітних легалізаційних схем. У разі наявності неефективних практик протидії відмиванню грошей фінансова установа може зіштовхнутися із серйозними наслідками аж до банкрутства. Суспільство розплачується за це підривом довіри до цілісності фінансової системи, оскільки часто платники податків змушені субсидіювати збанкрутілі банки.

Банки як провідні фінансові посередники накопичили вже значний досвід у сфері боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Проте часто заходи протидії відмиванню грошей на національному рівні зосереджені переважно на внутрішніх ризиках і не ураховують глобалізаційний аспект функціонування фінансових ринків. Варто зауважити, що банки є привабливими для злочинців з огляду на їхні розгалужені транскордонні мережі, міжбанківські зв'язки, а також продукти та послуги, що дозволяють швидко переміщувати гроші по усьому світу. Паралельною транскордонною тенденцією є зростання використання криптовалют, які дозволяють здійснювати швидкі глобальні перекази, при цьому уникаючи низки ідентифікаційних процедур.

Поточна геополітична ситуація породжує додаткові ризики, пов'язані із запобіганням відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Регулятори банківського сектору активно формують нормативну базу для

систем протидії відмиванню грошей, проте наявні розбіжності в підходах перешкоджають ефективній глобальній співпраці. Тому важливо, щоб центральні банки та інші регулятори, які здійснюють нагляд за діяльністю банків у сфері протидії відмиванню грошей, могли більш ґрунтовно моніторити операції при здійсненні наглядових функцій. З огляду на відсутність глобального наглядового механізму, наглядові органи повинні розширити свою перспективу, ретельно вивчаючи ризики, пов'язані з нерезидентами, та заходи протидії транскордонному відмиванню коштів. Це вимагає посилення міжнародної співпраці, на чому, зокрема, наголошує Міжнародний валютний фонд [1]. Практика збору та аналізу даних про транскордонні транзакції на сьогодні уже впроваджена у діяльності систем протидії відмиванню грошей розвинутих країн, але, в той же час, інтегрована банківська система вимагає розширення масиву транскордонних даних для кращого розуміння та пом'якшення цих ризиків. Технологічні рішення можуть допомогти в аналізі цієї інформації, визначенні тенденцій відмивання грошей в окремих регіонах, та розробці цілеспрямованих заходів протидії. Важливу роль також відіграє міжнародний обмін даними про схеми відмивання грошей, а також застосування ризик-орієнтованого підходу в процесі здійснення нагляду за новими учасниками фінансового ринку, зокрема провайдерами послуг з віртуальними активами і криптовалютами. Зазначені установи у більшості юрисдикцій зобов'язані виконувати низку більш жорстких вимог щодо належної перевірки клієнтів. Однак діючі системи моніторингу транзакцій, засновані на традиційних (тобто фіатних) грошових потоках, не в змозі адекватно забезпечити виконання цих вимог [2]. Тому для виявлення та моніторингу ризиків відмивання грошей необхідно впроваджувати нові технології, спеціально розроблені для криптоактивів – наприклад, програмне забезпечення для аналізу блокчейнів.

З огляду на активний розвиток фінтех сектору слід також акцентувати на тому, що для компаній, які швидко зростають, характерні особливі ризики відмивання грошей. Це викликано тим, що їхні системи запобігання відмиванню грошей часто не встигають розвиватися з такою ж швидкістю і тому є недостатньо ефективними. Окрім того, вразливими до відмивання грошей є бізнес-моделі, що використовують посередників при взаємодії з клієнтами, чи пропонують технічно складні продукти або схеми розрахунків, у яких важко відстежити грошові потоки, походження коштів та здійснити ідентифікацію долучених контрагентів.

Одним із важливих напрямів протидії відмиванню грошей на сьогодні є запобігання легалізації кримінальних доходів через гральний бізнес, який функціонує здебільшого онлайн. У цій сфері ризик відмивання грошей часто поєднується із ризиками фінансових шахрайств та несанкціонованого доступу до даних і рахунків. За даними регулятора

гравального бізнесу Великобританії, зростає кількість випадків використання викрадених дебетових карток для оплати азартних ігор в Інтернеті. Це, а також продукти віртуальних дебетових карток, які дозволяють прив'язувати кілька віртуальних дебетових карток до одного банківського рахунку, створюють значний ризик відмивання грошей і фінансування тероризму [3]. Відповідно, оператори гравального бізнесу повинні звертати особливу увагу на випадки, коли немає можливості співставити персональні дані клієнта з даними картки, перевірити ідентифікаційні дані власника картки, або коли для фінансування азартних ігор клієнта використовується декілька банківських рахунків. Застосування процедур належної обачності також критично необхідне при перевірці клієнтів, які мають доступ до коштів третіх осіб (до прикладу, коштів вразливих категорій населення, рахунків компаній чи громадських або благодійних організацій). Такі процедури мають реалізовуватися під час профілювання ризиків клієнтів на початку відносин із ними, тобто коли клієнт вперше відкриває гравальний рахунок і до того, як він вносить будь-які депозити. Однак для достатнього виявлення цих ризиків моніторинг клієнтів має бути безперервним процесом. Окремо слід наголосити географічних ризиках, зокрема контролі за юрисдикціями походження клієнтів. У цьому контексті важливий моніторинг «сірого списку» Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), куди включені юрисдикції, які перебувають під посиленням контролем через стратегічні недоліки в їхніх режимах протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [4].

Поряд з географічним ризиком, необхідно звернути увагу на такі чинники ризику, як: неефективні перевірки джерел походження коштів, зокрема випадки, коли клієнти можуть вносити великі суми грошей, поповнювати рахунки на великі суми ще до того, як буде проведена перша перевірка у сфері протидії відмиванню коштів; відсутність критичного аналізу ідентифікаційних документів (лише електронні перевірки, в тому числі оцінка інформації виключно з відкритих джерел).

Мінімізація ризиків відмивання грошей у сфері гравального бізнесу потребує реалізації низки кроків. По перше, встановлення реалістичних фінансових та нефінансових параметрів взаємодії з клієнтами, причому необхідно, щоб така взаємодія відбувалася на більш ранніх етапах встановлення ділових взаємовідносин. По друге, постійний моніторинг клієнта (у тому числі моніторинг усіх його операцій або діяльності) із застосуванням ризик-орієнтованого підходу. Відповідно до чинних практик, процедури моніторингу повинні бути більш жорсткими до високоризикованих клієнтів, і ураховувати географічний, клієнтський, операційний та продуктовий ризики.

Підсумовуючи, зазначимо, що схеми відмивання грошей у глобальному масштабі удосконалюються паралельно із розвитком фінансових ринків і технологій. Нові ризики у цій сфері мають як транскордонний характер, так і регіональний. Одними із найбільш вразливих до відмивання грошей сфери є операції з віртуальними активами, а також онлайн гральний бізнес. Це вимагає адаптації чинник практик запобігання відмиванню грошей на ці сектори, а також розробки нових інструментів протидії, що урахували б особливості здійснюваних операцій.

Список використаних джерел:

1. Bardin, P., Bouveret, A., Jackson, G., Markevych, M. (2023) Money Laundering Poses a Risk to Financial Sector Stability. IMF Blog. Available at: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2023/09/04/money-laundering-poses-a-risk-to-financial-sector-stability> (accessed December 3, 2024).
2. Risks arising from inadequate money laundering prevention. BaFin. Available at: https://www.bafin.de/EN/Aufsicht/Fokusrisiken/Fokusrisiken_2024/RIF_6_Geldwaescherisiken/RIF_6_Geldwaescherisiken_node_en.html (accessed December 2, 2024).
3. Emerging money laundering and terrorist financing risks from February 2024. Gambling Commission. Available at: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/page/emerging-money-laundering-and-terrorist-financing-risks-from-february-2024> (accessed December 2, 2024).
4. Jurisdictions under Increased Monitoring – 27 October 2023. Available at: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/Increased-monitoring-october-2023.html> (accessed December 3, 2024).